FIŞA DISCIPLINEI

1. Date despre program

1.1 Instituţia de învăţământ superior	Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca
1.2 Facultatea	Facultatea de Teologie Greco-Catolică
1.3 Departamentul	Departamentul Blaj
1.4 Domeniul de studii	Teologie
1.5 Ciclul de studii	Licenţă
1.6 Programul de studiu / Calificarea	Teologie greco-catolică pastorală (la Blaj) / Licențiat în teologie

2. Date despre disciplină

2.1 Denumirea disciplinei				KT0039 **Teologie Simbolică**			
2.2 Titularul activităţilor de curs				Lect. univ. dr. pr. RUS Anton			
2.3 Titularul activităţilor de seminar				Lect. univ. dr. pr. RUS Anton			
2.4 Anul de studiu	III	2.5 Semestrul	I	2.6. Tipul de evaluare	C	2.7 Regimul disciplinei	DS

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităţilor didactice)

3.1 Număr de ore pe săptămână	4	Din care: 3.2 curs	2	3.3 seminar/laborator	2
3.4 Total ore din planul de învăţământ	56	Din care: 3.5 curs	28	3.6 seminar/laborator	28

Distribuţia fondului de timp:	ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie şi notiţe	38
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate şi pe teren	22
Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii şi eseuri	15
Tutoriat	3
Examinări	4
Alte activităţi: detectarea aportului autorilor greco-catolici români la teologia simbolică	12

3.7 Total ore studiu individual	94
3.8 Total ore pe semestru	150
3.9 Numărul de credite	6

4. Precondiţii (acolo unde este cazul)

4.1 de curriculum	• Nu este cazul
4.2 de competenţe	• Nu este cazul

5. Condiţii (acolo unde este cazul)

5.1 De desfăşurare a cursului	• Prezenţa la prelegeri
5.2 De desfăşurare a seminarului/laboratorului	• Prezenţa şi intervenţiile la seminar, preluarea temei de seminar, elaborarea şi susţinerea seminarului, predarea la timpul stabilit

6. Competenţele specifice acumulate

Competenţe profesionale	În urma studierii acestei discipline, studentul trebuie să poată: • Să însuşească, să cunoască, să înţeleagă şi să utilizeze principiile, mijloacele, metodele, procedeele şi conceptele-limbajul-terminologia specifice teologiei simbolice; • Să poată prezenta semnificaţiile simbolice ale realităţilor credinţei şi ale ritualurilor liturgice; • Să explice, să interpreteze, să aplice şi să rezolve probleme din domeniul teologiei simbolice; • Să dezvolte o reflecţie critică şi constructivă în interiorul domeniului; • Să fie creativ şi inovativ în domeniul teologiei simbolice; • Să poată aborda la nivel de discuţii realităţile circumscrise teologiei simbolice; • Să sesizeze importanţa semnificaţiilor simbolice în viaţa Bisericii; • Să poată prezenta elementele fundamentale ale valenţelor simbolice ale riturilor, ritualurilor, cultului liturgice şi limbajului spiritual; • Să cunoască bibliografia aferentă studiului teologiei simbolice.
Competenţe transversale	• Să poată integra competenţele profesionale dobândite în urma cursului cu elementele specifice celorlalte discipline sau chiar domenii de studii, în virtutea interdisciplinarităţii şi transdisciplinarităţii dintre acestea şi Teologia Simbolică; • Să înţeleagă modul cum celelalte confesiuni creştine, religii necreştine sau diferite patrimonii culturale şi religioase percep importanţa sensurilor simbolice a religiei; • Să aibă capacitatea să răspundă în mod obiectiv interogativelor oamenilor timpului prezent referitoare la sensurile simbolice din viaţa creştină; • Să poată să gestioneze propria formare continuă personală şi profesională având ca punct de plecare cursul de Teologie Simbolică, dobândind autonomie şi responsabilitate în procesul de evaluare a datelor noi care vor apărea în domeniu; • În servicii alternative, absolvenţii acestui curs să poată fi cooptaţi în forme suplimentare de pregătire catehetică, activităţi ecumenice etc. • Iniţierea şi conducerea inovativă, creativă şi responsabilă a unor activităţi legate de domeniul teologiei simbolice.

7. Obiectivele disciplinei (reieşind din grila competenţelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	• Obiectivul cursului este abordarea şi interpretarea limbajului simbolic specific mentalităţii iudeo-creştine, relevând legătura dintre elementele simbolice şi conţinutul credinţei; actualizarea universului simbolic. De fapt, câmpul simbologiei este, pentru mulţi, necunoscut; după câteva consideraţii preliminare, cursul este o introducere în acest câmp, din punct de vedere teologic. Noutatea simbolismului nu constă atât în utilizarea simbolurilor, ci în reflecţia asupra semnificaţiei acestora. Expresia simbolică este precedentă celei a discursului conceptual, abstract, raţional: este prezentă încă din primele pagini ale Bibliei şi străbate toată rugăciunea psalmilor.
7.2 Obiectivele specifice	• Insuşirea, cunoaşterea, înţelegerea şi utilizarea principiilor, mijloacelor, metodelor şi limbajului specifice teologiei simbolice; • Dezvoltarea unei reflecţii critice şi constructive în interiorul domeniului; • Individualizarea, citirea şi interpretarea simbolurilor; • Capacitarea studentului la abordarea la nivel de discuţii a realităţilor circumscrise teologiei simbolice; • Sesizarea importanţei simbolurilor în viaţa Bisericii; • Cunoaşterea bibliografiei aferentă studiului simbolurilor; • Integrarea competenţelor profesionale dobândite de prezentul curs cu elementele specifice celorlalte discipline sau chiar domenii de studii, în virtutea interdisciplinarităţii şi transdisciplinarităţii dintre acestea şi Teologia Simbolică; • Înţelegerea modului cum celelalte confesiuni creştine, religii necreştine, diferite patrimonii culturale şi religioase percep importanţa valenţelor simbolice religioase; • Învăţarea gestionării propriei formări continue personale şi profesionale având ca punct de plecare cursul de Teologie Simbolică, dobândind autonomie şi responsabilitate în procesul de evaluare a datelor noi care vor apărea în domeniu. • În urma însuşirii cunoştinţelor pe care studentul în teologie le va acumula în cadrul cursului de Teologie Simbolică, va avea posibilitatea să aprofundeze înţelegerea simbolurilor în activitatea religioasă-liturgică, ajutându-l să înţeleagă mai profund alte discipline precum exegeza Vechiului şi Noului Testament, istoria religiilor, teologia spirituală, liturgică şi sacramentală.

8. Conţinuturi

8.1 Curs	**Metode de predare**	**Observaţii. Bibliografie**
CURS 1: **Introducere. Universul simbolurilor** - patrimoniul uman simbolic; mit şi imaginar:	Prelegere / expunere, prezentare, explicaţii,	**Bibliogr.:** DUMEA, pp. 3-5; BERNARD, pp. 5-12;

informaţii conceptuale şi limbaj simbolic; simbol şi semn - patrimoniul simbolistic creştin; teologia ca limbaj simbolic	exemplificări.	GUARDINI, pp. 5-7
CURS 2: **Simbolurile în Sfânta Scriptură**; - simboluri în Vechiul şi Noul Testamnent	Prelegere, exemplificări	**Bibl.:** Biblia, Curs.
CURS 3: **Timpul ca semn** - ciclul anual; - ciclul zilnic	Prelegere, exemplificări	**Bibl.:** Curs; DUMEA, pp. 6-9; BERNARD, pp. 23-37
CURS 4: **Locurile sfinte şi semnificaţiile simbolice** - biserica; - componentele bisericii	Prelegere, exemplificări	**Bibliogr.:** Curs; DUMEA, pp. 10-38
CURS 5: Vasele sfinte: funcţionalitate şi simbolism - potirul, discul; - apa sfinţită	Prelegere, exemplificări	**Bibliogr.:** Curs; DUMEA, pp. 39-45; BERNARD, pp. 38-49
CURS 6: Veşmintele sfinte: simbologia formelor şi a culorilor; analogie cu veşmintele călugăreşti. **Culorile: încărcătură liturgică simbolică**	Prelegere, exemplificări	**Bibliogr.:** Curs; DUMEA, pp. 46-55 **Bibliogr.:** Curs; DUMEA, pp. 55-57; GUARDINI, pp. 37-46.
CURS 7: Poziţii liturgice: simbolismul corpului - poziţiile corporale	Prelegere, exemplificări	**Bibliogr.:** Curs; DUMEA, pp. 58-
CURS 8: Gesturi liturgice: funcţionalitate şi interpretare simbolică - punerea mâinilor; - semnul crucii	Prelegere, exemplificări	**Bibliogr.:** Curs; DUMEA, pp. 74-83; BERNARD, pp. 50-62
CURS 9: Simboluri liturgice - tămâia, lumina, apa, uleiul, focul; - pâinea, vinul; - icoane, prapuri, imagini	Prelegere, exemplificări	**Bibliogr.:** Curs; DUMEA, pp. 84-99; GUARDINI, pp. 48-52
CURS 10: Simbologia în literatura patristică - imagini luate din fenomene naturale (lumina soarelui, numărul infinit al stelelor etc.) - imagini din viaţa socială; - imagini din viaţa agricolă; - imaginea cetăţii şi a casei	Prelegere, exemplificări	**Bibliogr.:** Curs; RUS, pp. 69-72; pp. 73-85; pp. 87-94; pp. 95-101
CURS 11: Simbologia Sfintelor Taine	Prelegere, exemplificări	**Bibliografie:** *Euhologhion*. Curs;
CURS 12: Simbologia în rânduielile ierurgiilor-sacramentaliilor	Prelegere, exemplificări	**Bibliografie:** *Euhologhion*. Curs;
CURS 13: Simbolistica vieţii mistice - imagini ale progresului spiritual: drumul, calea, muntele etc; - imagini mistice: castelul, matrimoniul mistic etc;	Prelegere, exemplificări	**Bibliogr.:** Operele clasicilor mistici, răsăriteni şi apuseni; manuale de teologie spirituală. Curs;
CURS 14: Teologia Simbolică şi viaţa contemporană - tradiţie şi contemporaneitate - caracteristici ale expresiei simbolice în lumea de azi; limbaj şi semnificaţie simbolică astăzi: abandonare sau redescoperire? **Concluzie, rezumat şi evaluare a cursului**	Prelegere, exemplificări	

Bibliografie

1) **RUS, Anton, *Teologie simbolică,* curs pentru studenţi. Cursul va fi trimis tuturor studenţilor pe e-mail; dar şi la secretariatul Departamentului, pentru xeroxat. Cursul va constitui materialul pentru examenul de la sfârşitul semestrului.**
2) BERNARD, Charles A., *Teologia Simbolica,* Ed. Paoline, 1981 [BERNARD]
3) DUMEA, Claudiu, *Simboluri liturgice,* Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice, Bucureşti, 2003, 102 p. [Dumea]; ediţia a II-a, Ed. Presa Bună, Iaşi, 2007, 220 p.
4) ELIADE, Mircea, *Imagini şi simboluri,* Ed. Humanitas, 1994.
5) GUARDINI, Romano, *Despre semnele sacre,* Ed. Humanitas, Bucureşti, 2003 [GUARDINI]
6) RUS, Anton, *«Imaginar» şi teologie – o lectură socio-antropologică a simbolismului pseudo-macarian,* Ed. Aeternitas, Alba Iulia, 2002 [RUS]

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	**Observaţii. Bibliografie**
S. 1: Prezentarea temelor, a modului de desfăşurare şi a metodologiei seminarului de *Teologie Simbolică*. Indicarea principalelor repere bibliografice pentru fiecare temă.	Prezentare, explicaţii, aplicaţii, dezbateri, discuţii dirijate, discuţii în grupe, grupuri de	Studentul se documentează şi lucrează independent

	lucru, discuţii libere, dialog, analize, studii de caz	
S. 2: Elemente simbolice în rânduiala Tainei Botezului (gesturi, citiri, apa, exorcisme, scufundare etc.)	Prezentare şi dezbateri	**Bibliografie:** *Euhologhion*.
S. 3. Elemente simbolice în rânduiala Tainei Mirului (gesturi, citiri, ungere, frunte, nări, urechi, piept, mâini, picioare etc.)	Prezentare şi dezbateri	**Bibliografie:** *Euhologhion*.
S. 4: Elemente simbolice în rânduiala Tainei Euharistiei (gesturi, cuvinte, vinul, pâinea etc.)	Prezentare şi dezbateri	**Bibliografie:** *Euhologhion*.
S. 5: Elemente simbolice în rânduiala Tainei Pocăinţei (îngenuncherea, punerea mâinilor, texte etc.)	Prezentare şi dezbateri	**Bibliografie:** *Euhologhion*.
S. 6: Elemente simbolice în rânduiala Tainei Maslului (ungeri, citiri, număr preoţi, gesturi etc.)	Prezentare şi dezbateri	**Bibliografie:** *Euhologhion*.
S. 7: Elemente simbolice în rânduiala Tainei Preoţiei (texte, gesturi, metanii etc.)	Prezentare şi dezbateri	**Bibliografie:** *Euhologhion*.
S. 8: Elemente simbolice în rânduiala Tainei Cununiei (inel, cununi, dans etc.)	Prezentare şi dezbateri	**Bibliografie:** *Euhologhion*.
S. 9: Elemente simbolice în rânduiala Sfinţirii Apei şi a Sfeştaniei (apa, exorcisme, epicleză, stropire etc.)	Prezentare şi dezbateri	**Bibliografie:** *Euhologhion*.
S. 10: Elemente simbolice în rânduiala Înmormântării (loc luminos, loc cu verdeaţă etc.)	Prezentare şi dezbateri	**Bibliografie:** *Euhologhion*.
S. 11: Elemente simbolice în rânduiala Liturghiei, Vecerniei (Înseratului), Utreniei, Paraclisului, Acatistului, Canoanelor etc. (lumină-întuneric, atribute etc.)	Prezentare şi dezbateri	**Bibliografie:** *Liturghier, Euhologhion, Orologhion*.
S. 12: Elemente simbolice în rânduielile din cărţile liturgice (Octoih, Minei etc.)	Prezentare şi dezbateri	**Bibliografie:** *Octoih, Minei, Euhologhion, Orologhion etc.*
S. 13: Cum se raportează clerul şi credincioşii greco-catolici din Transilvania la patrimoniul simbolistic al Bisericii;	Prezentare şi dezbateri	
S. 14: Concluzii, rezumat, evaluarea seminarului;		

Bibliografie

Dicţionare:

AGA, Pr. Victor, *Simbolica biblică şi creştină. Dicţionar enciclopedic,* Timişoara, 1935, 368 p.; ed. a II-a, Ed. Învierea Arhiepiscopia Timişoarei, Timişoara, 2005.

CHEVALIER, Jean; GHEERBRANT, Alain, *Dicţionar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere,* vol. I-III, Ed. Artemis, Bucureşti, 1994; ed. a II-a, Ed. Polirom, 2009, 1072 p.

***, *Dicţionar de imagini şi simboluri biblice*, Editori generali Leland Ryken, James C. Wilhoit, Tremper Longman III, Ed. Casa Cărţii, Oradea, 2011, 1240 p.

EVSEEV, Ivan, *Dicţionar de simboluri şi arhetipuri culturale,* Ed. Armacond, Timişoara, 1994. Vezi: http://ro.scribd.com/doc/8033330/Dictionar-de-Simboluri-Si-Arhetipuri-Culturale; ed. a II-a revăzută şi adăugită, Ed. Amarcord, Timişoara, 2001, 232 p. seria "Dicţionare".

EVSEEV, Ivan, *Enciclopedia semnelor şi simbolurilor culturale,* Armacond, Timişoara, 1999.

Prof. Marian Niţă, Pr. Florin Ionescu, Prof. Răzvan Socoteanu, *Dicţionar de simbolistică creştină,* Ed. Sim Art, Craiova, 206 p.

Lucrări generale.

ADKINSON, Robert, *Simboluri sacre. Popoare. Religii. Mister,* trad. de Oana Zamfirache, Ed. Art, 2009, 792 p.

AREOPAGITUL, Dionisie, (Sf.-), *Opere complete,* Ed. Paideia, Bucureşti 1996 (Teologia mistică, ierarhia...)

BERMOLEN, A., - DAL PORTO, M.G., -MORETTO, L., *La via del simbolo,* Ed. CVX, Roma 2001

BONCOMPAGNI, Solas, *Lumea simbolurilor. Numere, litere şi figuri geometrice,* trad. Cornel Nicolau, Ed. Humanitas, 2003-2004, 256 p.

CABASILA, Nicolae, *Tâlcuirea dumnezeieştii Liturghii,* trad. din limba greacă de Ene Branişte, Bucureşti, 1946; BRANIŞTE, Ene, *Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1997.

COCAGNAC, Maurice, *Simbolurile biblice. Lexic teologic,* Humanitas, Bucureşti 1997

DANIÉLOU, Jean, *Simbolurile creştine primitive*, trad. de Anca Oprič şi Eugenia Arjoca, Ed. Amarcord, Timişoara 1998.

DULAEY, Martine, *I simboli cristiani*, San Paolo,Cinisello Balsamo 2004

DUMAS, Felicia, *Gest şi expresie în liturghia ortodoxă,* Institutul European, Iaşi, 2000.

ELIADE, M., *Immagini e simboli,* Jaca Book, Milano 1980

FEDERICI, T., *Teologia liturgica orientale I,* Roma, 1978.

FELEA, I., *Simboluri liturgice,* Arad, 1924

LE GOFF, Jacques, *Imaginar medieval,* Meridiane, Bucureşti, 1991.

LIICEANU, G., *Om şi simbol. Interpretări ale simbolului în teoria artei şi filozofia culturii,* Umanitas, Bucureşti 2005.

MAXIM Mărturisitorul, *Mistagogia,* Bucureşti, 2000; IDEM, *Ambigua,* Bucureşti, 1983.

MĂNDIŢĂ, Protos. Nicodim, *Explicarea Sfintei Liturghii,* Ed. Agapis, Bucureşti, 2000.

OLINESCU, M., *Mitologie românească,* Ed. Saeculum I.O., Bucureşti 2001

SABĂU C.F., *Ritualitate creştină şi limbaj de televiziune. Simbol şi tradiţie, între deziluzie şi împlinire,* în Studia

Universitatis Babeş-Bolyai, Theologia Catholica, XLVIII 2, Cluj-Napoca 2003, pp. 65-82
TRISTAN, Frédérick, *Primele imagini creştine. De la simbol la icoană. Secolele II-VI,* Ed. Meridiane, Bucureşti, 1946.
VOICU, Simion, *Simbolismele din Sfânta Taină a Cununiei,* în VOICU, Simion, Preot dr., *Predici la cununie,* Tip. Anviori, Baia Sprie-Ciolt, 2006, pp. 135-140.
Texte liturgice precum *Euhologhionul*; manuale de Teologie Liturgică.

9. Coroborarea conţinuturilor disciplinei cu aşteptările reprezentanţilor comunităţii epistemice, asociaţiilor profesionale şi angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

- Conţinuturile disciplinei sunt coroborate cu aşteptările comunităţii epistemice, asociaţiilor profesionale şi angajatori din domeniul programului.
- Conţinuturile disciplinei răspund exigenţelor parohiei, fişei postului de muncă din domeniul bisericesc, educativ, caritativ, catehetic sau formativ şi voluntariat.

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	Însuşirea conţinuturilor	Examen oral final	50 %
	Studentul care nu va avea nici măcar o prezenţă la cursuri nu va fi primit în examen	Materialul din conţinutul căruia vor fi formulate întrebările de pe biletele de la examenul oral final de la sfârşit de semestru este: RUS, Anton, *Teologie simbolică,* curs pentru studenţi. Cursul va fi trimis tuturor studenţilor pe e-mail; dar şi la secretariatul Departamentului, pentru xeroxat.	
10.5 Seminar/laborator	Participarea activă la dezbateri şi Elaborarea lucrării scrise	Evaluarea participării active la dezbateri şi Evaluarea lucrării scrise	50 %
	Prezentarea la examenul final este condiţionată de întocmirea elaboratului de seminar, pe temele propuse de titularul cursului, dar şi de predarea acestuia titularului de curs - în format electronic pe e-mail (antonrus18@yahoo.it) scris cu diacritice (ă, â, î, ţ, ş), - înainte de prezentarea la examenul final.	Pentru a fi luată în considerare nota de la seminar este necesară obţinerea notei de trecere la examenul oral final de la sfârşit de semestru.	

10.6 Standard minim de performanţă

- Însuşirea materialului de învăţat.
- Probarea dezvoltării competenţelor specifice acumulate (profesionale, transversale).
- Finalizarea lucrării de seminar.
- Obţinerea a minimum 5 puncte: 1 din oficiu, 4 puncte la curs + seminar.

Data completării — Semnătura titularului de curs — Semnătura titularului de seminar

01.10.2018

Data avizării în departament — Semnătura directorului de departament

01.10.2018